

Toespraak van Joop van der Starre tijdens de Nationale Holocaust Herdenking 29 januari 2023

Een paar maanden geleden word ik gebeld. Het is Jacques Grishaver. Of ik wil praten als overlevende op de Auschwitz herdenking. Ik vraag hem bedenktijd want eerlijk gezegd weet ik op dat moment niet zo goed wat ik met die vraag aan moet. Totdat ik me realiseer dat het niet alleen een eer is maar gelijktijdig ook mijn plicht.

Mijn plicht naar al die tantes, ooms, neefjes, nichtjes en niet in de laatste plaats naar mijn opa en oma die in Polen vermoord zijn en nooit meer hun stem hebben kunnen laten horen.

Ik ben 3 jaar en een beetje als de trein met mijn familie naar het oosten wordt gedeporteerd. Mijn jongste nichtje, Mia Waterman is 4 jaar als ze in Sobibor aankomt en direct wordt vermoord. Mijn opa Alexander Waterman zit in diezelfde trein. Hij was toen 5 jaar jonger dan ik nu ben.

Samen met Mia en opa reizen tientallen familieleden in mei 1943 met hetzelfde transport de dood tegemoet. Ik kan me niet eens voorstellen hoe dat voor hem geweest moet zijn. Heeft hij gevoeld dat hij, samen met zijn kinderen en kleinkinderen binnen een paar uur na aankomst in Sobibor vermoord zal worden?

Mijn ouders, mijn broer en mijn zus, wij overleven de oorlog. Maar mijn moeder, geboren in dat grote Amsterdams Joodse gezin verliest in minder dan 5 jaar bijna iedereen die haar lief is. De gaten die zij achterlaten zijn niet voor te stellen. Maar ieder moment van de dag voelbaar voor mij als peuter.

Bijna mijn hele familie is in nog geen 5 jaar tijd vermoord. Ook na al die jaren is het niet te bevatten en grijpt het me regelmatig bij de keel. Namens hen, maar vooral ook vanuit respect voor hen sta ik hier en deel ik mijn verhaal.

Als in mei 1945 Mokum massaal de bevrijding viert is het oorverdovend stil in het huis van mijn ouders, hier op ongeveer een kilometer vandaan. Er zijn geen tantes meer die spontaan langskomen, geen oma meer die Peren met Kugel maakt en ik zal nooit te weten komen of ik mijn nichtje Mia ooit in levenden lijve heb ontmoet.

De leegte is niet uit te leggen in woorden, toen niet en nu nog steeds niet. Datzelfde geldt voor angst. Angst voor de vijand, angst voor de burens die je kunnen verraden en angst voor dat wat misschien nog komen gaat.

Een groot wantrouwen tegen de rest van de wereld. Daarmee ben ik opgegroeid. De oorlog is afgelopen maar de gevolgen zijn voor mij als klein kind alles bepalend voor mijn verdere leven. Ik groei op met leegte. Mijn moeder Schoontje heeft maar 1 boodschap. De vijand is overal. Niemand is te vertrouwen, verraad ligt op de loer.

Het is moeilijk om met zo een basis mensen toe te laten. Vrienden maken bijvoorbeeld is moeilijk want dat vraagt om vertrouwen. En vertrouwen is een woord dat ik niet heb meegekregen. Ik heb nooit geleerd wat dat is.

Het heeft me gevormd tot wie ik ben, en het zal nooit uit mijn leven verdwijnen. De hoop dat deze ballast ooit bagage wordt heb ik lang geleden opgegeven.

Ik weet niet beter dan dat ik hier, op de laatste zondag in januari, aanwezig ben om mijn familieleden te herdenken. In de beginjaren was ik hier alleen met mijn vrouw. Later voegt mijn dochter zich bij ons en inmiddels is ook haar gezin hier ieder jaar aanwezig.

Iemand vertelde me ooit dat oorlogstrauma's 5 generaties doorgegeven worden. In mijn gezin zijn we inmiddels bij de derde generatie. Wij leven en we hebben een stem. Mijn 3 kleinzonen hebben een stem.

Mijn oudste kleinzoon gebruikte die vorig jaar in Polen toen hij de namen las van al die vermoorde familieleden. Zodat zij nooit vergeten worden.

Ik hoop dat mijn ballast voor mijn kleinzonen inmiddels bagage is geworden.